

Sygn. akt III AUa 998/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban SSA Bożena Grubba (spr.)
Protokolant:	stażysta Emilia Romanik

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2013 r. w Gdańsku

sprawy Zespołu Szkół (...) w S.

przeciwko

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 kwietnia 2012 r., sygn. akt V U 123/12

1.zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję w części w ten sposób, że stwierdza, iż Zespół Szkół (...) w S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2008r. do 31 marca 2010r.;

2.oddala apelację w pozostałej części.

Sygn. akt III AUa 998/12

UZASADNIENIE

Zespół (...) w S. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 10 sierpnia 2011 r. zobowiązującej go do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. W uzasadnieniu wskazano, że świadome wprowadzenie w błąd przez osobę, która pobrała to świadczenie wyłącza odpowiedzialność szkoły z tego tytułu.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, iż nastąpiły przesłanki art. 84 ust. 3 i 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) uzasadniające

zwrot świadczenia albowiem błędna wysokość emerytury ustalona została w oparciu o środek dowodowy jakim jest świadectwo pracy, a dokument ten wystawiony został przez Zespół (...) w S..

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Słupsku wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Zespół Szkół (...) w S. do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od 10 sierpnia 2010 r. do 10 sierpnia 2011 r. w kwocie 992,95 zł.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji.

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 10 lutego 2003 r. przyznano M. W. wcześniejszą emeryturę, do ustalenia której uwzględniono 336 miesięcy okresów składkowych i 40 miesięcy okresów nieskładkowych.

Prawo do świadczenia oraz jego wysokość ustalone zostało w oparciu między innymi o świadectwo pracy z dnia 12 sierpnia 1991 r. wystawione przez Zespół Szkół (...) w S. potwierdzające zatrudnienie M. W. za okres od 1 września 1981 r. do 31 sierpnia 1991 r. W świadectwie pracy nie umieszczono informacji, iż pracownik w okresie zatrudnienia korzystał z urlopu bezpłatnego.

W dniu 22 listopada 2010 r. M. W. złożyła wniosek o ustalenie prawa do emerytury w związku z ukończeniem 60 roku życia. Do wniosku dołączono zaświadczenie Rp -7 z dnia 7 maja 2004 r. wystawione przez Zespół (...) w S., z którego wynika, że w okresie od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1989 r. M. W. przebywała na urlopie bezpłatnym.

M. W. pobierała zawyżoną kwotę emerytury. Za okres od 22 kwietnia 2008 r. do 10 sierpnia 2011 r. kwota zawyżonej emerytury wynosiła 5.251,32 zł. Za okres od 10 sierpnia 2010 r. do 10 sierpnia 2011 r. kwota zawyżonej emerytury wynosiła 992,95 zł.

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 10 sierpnia 2011 r. zobowiązano Zespół Szkół (...) w S. do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń z ubezpieczenia społecznego w kwocie 5.251,32 zł.

Sąd Okręgowy ocenił odwołanie wnioskodawczyni w kontekście art. 84 ust 1,2, 3 i 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Organ rentowy upatruje odpowiedzialność Zespołu Szkół (...) w S. w błędnie wystawionym przez pracodawcę świadectwie pracy. Odnosząc się do tego zarzutu, rację należy przyznać organowi rentowemu, że Zespół Szkół (...) w S. będący następcą prawnym Zespołu Szkół (...) w S. potwierdzając zatrudnienie M. W. za okres od 1 września 1981 r. do 31 sierpnia 1991 r. podał nieprawdziwe dane, ponieważ nie uwzględniał informacji, iż w okresie od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1989 r. M. W. przebywała na urlopie bezpłatnym, co doprowadziło do pobierania przez ubezpieczoną zawyżonej emerytury. Oznacza to, że pobranie nienależnych świadczeń spowodowane było przekazaniem przez płatnika składek nieprawdziwych danych i z tego powodu obciąża odpowiednio płatnika.

Świadectwo pracy z dnia 12 sierpnia 1991 r. nie odpowiadało treści obowiązujących przepisów tj. art. 97 § 2 kodeksu pracy i rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie szczegółowej treści świadectwa pracy oraz sposobu i trybu jego wydawania i prostowania (Dz.U z 2002 r., Nr 60, poz. 282 oraz Nr 214, poz. 1809 ze zm.). Z powołanego wyżej rozporządzenia jednoznacznie wynika, że świadectwo pracy powinno obligatoryjnie zawierać informacje niezbędne do ustalenia uprawnień pracowniczych i z ubezpieczenia społecznego, dotyczące między innymi okresu urlopu bezpłatnego i podstawy prawnej jego udzielenia - § 1 pkt. 5. Również obowiązujące poprzednio przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1974 r. w sprawie świadectw pracy i opinii (Dz. U. Nr 45, poz. 269 ze zm.) w § ust 1 zawierały identyczny zapis.

Sąd Okręgowy wskazał, że bezspornym jest, że świadectwo pracy wystawione M. W. przez Zespół Szkół (...) w S. informacji takich nie zawiera. Uzasadnione jest zatem stanowisko, że zawiera dane nieprawdziwe czyli niezgodne ze stanem faktycznym. W następstwie tego organ rentowy okres urlopu bezpłatnego M. W. zaliczył do okresu składkowego, co wpłynęło na wysokość pobieranej przez nią emerytury, powodując jej podwyższenie. Mylnie

więc sądzi odwołujący, że fakt posiadania wyższego wynagrodzenia oraz doświadczenie życiowe i zawodowe M. W. wyłączają odpowiedzialność szkoły. Jak wyżej wskazano to na pracodawcy ciąży obowiązek zamieszczenia w świadectwie pracy informacji niezbędnych do ustalenia uprawnień pracowniczych.

Ponadto stosownie do treści art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Zamiarem ustawodawcy w wyżej wymienionym przepisie było zmniejszenie dolegliwości orzeczenia o zwrocie pobranych kwot, będącego następstwem wieloletniego pobierania nienależnego świadczenia. Przesłanką obowiązku zwrotu świadczeń jest korzystanie z nich w złej wierze tj. bez podstawy prawnej, ze świadomością nienależności świadczeń. Nie jest natomiast traktowana w kategoriach „złej wiary” świadomość co do nienależności świadczenia pobieranego w sytuacji, gdy ubezpieczony powiadomił organ rentowy o okolicznościach ustania prawa do świadczeń.

Sąd Okręgowy odwołał się do treści orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r., sygn. akt. II UK 269/07 oraz z dnia 16 października 2009 r., I UZP 10/09.

W ocenie Sądu I instancji również w sytuacji określonej w art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych możliwe jest korzystanie z dobrodziejstwa regulacji określonej w art. 84 ust. 3, albowiem ustawa nie wyklucza możliwości stosowania tego przepisu w tym zakresie. Zdaniem Sądu Okręgowego po złożeniu przez ubezpieczoną zaświadczenia o wysokości zarobków organ rentowy powinien dysponując dwoma sprzecznymi dokumentami przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i był w stanie w krótkim okresie czasu ustalić jednoznacznie charakter spornego okresu. Zatem nie sposób pominąć, że również on przyczynił się do wypłaty nienależnych świadczeń po dniu 22 listopada 2010 r.

W praktyce przyjmuje się, że zawiadomienie w rozumieniu art. 84 ust. 3 cytowanej ustawy stanowi każda informacja wskazująca na zajście okoliczności określonych w powyższym przepisie. Może być to nawet informacja przypadkowa, udzielona np. przy okazji korespondencji prowadzonej z ZUS w związku z innymi sprawami. Bezwzględny warunkiem jest, aby źródłem tej informacji była osoba pobierająca świadczenie (ewentualnie jej pełnomocnik lub inny przedstawiciel prawny).

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że Zespół Szkół Gastronomicznych w S. odpowiada za niepodanie danych dotyczących urlopu bezpłatnego, jednak ograniczył kwotę nienależnego świadczenia do roku poprzedzającego decyzję, albowiem ubezpieczona zawiadomiła Zakład Ubezpieczeń Społecznych o tym, że korzystała z urlopu bezpłatnego w dniu 22 listopada 2010 r. W konsekwencji, ze względu na upływ wskazanego terminu, organ rentowy nie miał w dacie wydania decyzji podstaw do żądania zwrotu wypłaconych świadczeń za dłuższy okres.

Mając powyższe na uwadze Sąd I instancji w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego tj. art. 84 ust. 3 i ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) polegające na przyjęciu, że płatnik składek Zespół Szkół (...) w S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń M. W. za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 31 marca 2011 r. tj. za 3 lata, a jedynie za okres od 10 sierpnia 2010 r. do 10 sierpnia 2011 r.

W konsekwencji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz o oddalenie odwołania płatnika składek od decyzji organu rentowego.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że skoro wypłata nienależnych świadczeń, co zresztą przyznał Sąd, nastąpiła z winy pracodawcy, który w świadectwie pracy pominął okres przebywania przez ubezpieczoną na urlopie bezpłatnym, to

płatnik składek powinien zwrócić nadpłacone świadczenie wraz z odsetkami i to za okres 3 lat, przy czym ten okres należy liczyć od miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nastąpiło wstrzymanie wypłaty (w całości lub w części) nienależnie pobieranego świadczenia, czyli w tym przypadku od kwietnia 2011 r. Nie można natomiast zgodzić się z Sądem, że nadpłata powinna być ograniczona do 12 miesięcy zgodnie z przepisami art. 84 ust. 3 powołanej wyżej ustawy o FUS, skoro ubezpieczona przedstawiła dokumenty pozwalające na ustalenie świadczenia w prawidłowej wysokości wraz z wnioskiem o emeryturę. Fakt, że ubezpieczona w listopadzie 2010 r. złożyła dokumenty pozwalające na ustalenie emerytury w prawidłowej wysokości nie może powodować ograniczenia odpowiedzialności płatnika składek do 12 miesięcy skoro sam Sąd przyznał, że wypłata nienależnych świadczeń nastąpiła z winy pracodawcy.

Apelujący podniósł, że nienależne świadczenia powstały w okresie od 1 lutego 2003 r. do 31 marca 2011 r. zatem w czasie od 1 kwietnia 2011 r. do 10 sierpnia 2011 r. nie było w ogóle nienależnych świadczeń, ponieważ od 1 kwietnia 2011 r. emerytura została ustalona prawidłowo, stąd niezrozumiałe jest także uznanie przez Sąd, że (...) jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń także za okres od kwietnia 2011 r. do 10 sierpnia 2011 r.

Apelujący zarzucił, że Sąd Okręgowy uznał, że nienależna wypłata nastąpiła z winy płatnika składek, a mimo to nie orzekł o odsetkach.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest częściowo zasadna.

Spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy płatnik Zespół (...) w S. mógł zostać zobowiązany przez pozwanego do zwrotu kwot nienależnie wypłaconych M. W. świadczeń emerytalnych za okres od 01 kwietnia 2008 r. do 31 marca 2011 r.

Nienależnie wypłaconych świadczeń z ubezpieczenia społecznego od pracodawcy można żądać tylko w sytuacji określonej w art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Przepis ten stanowi, że jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez pracodawcę nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń obciąża pracodawcę. Nieprawdziwe dane to dane niezgodne ze stanem faktycznym. Celem regulacji wynikającej z art. 84 ust. 6 ustawy systemowej jest umożliwienie organowi rentowemu odzyskania świadczeń, które bez jego winy zostały wypłacone, bądź zawyżone, a nie ma przy tym podstaw, aby uznać, że pobierająca je osoba zobowiązana byłaby do ich zwrotu w myśl zasad wynikających z art. 84 ust. 1 i 2 ustawy systemowej.

W art. 84 ust. 2 ustawy o s.u.s. uregulowano dwie kategorie nienależnie pobranych świadczeń, dotyczące osób pobierających świadczenie - mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeśli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania, bądź w sytuacjach, gdy świadczenie zostało przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenie przez osobę pobierającą świadczenie. Natomiast ustęp 6 omawianego przepisu dotyczy samodzielnej, szeroko określonej, lecz odrębnej kategorii stanów, w których pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez pracodawcę nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

W świetle powyższych rozważań Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że Zespół Szkół (...) w S. będący następcą prawnym Zespołu Szkół (...) w S. potwierdzając zatrudnienie M. W. za okres od 1 września 1981 r. do 31 sierpnia 1991 r. podał nieprawdziwe dane, ponieważ nie uwzględnił informacji, iż w okresie od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1989 r. M. W. przebywała na urlopie bezpłatnym, co doprowadziło do pobierania przez ubezpieczoną zawyżonej emerytury. Oznacza to, że pobranie nienależnych świadczeń spowodowane było przekazaniem przez płatnika składek nieprawdziwych danych i z tego powodu obciąża odpowiednio płatnika.

Zatem nie jest zasadny podnoszony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Sąd Odwoławczy zgadza się również z Sądem Okręgowym co do zasady, że płatnik składek jest zobowiązany do zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres ostatnich 12 miesięcy.

Art. 84 ust. 3 cytowanej ustawy stanowi, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 124/08, OSNP 2010/13-14/169 wskazał, że przepis art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) ustanawia granice dochodzenia nienależnie wypłaconych kwot do wysokości świadczeń pobranych w okresie 12 lub 36 miesięcy; nie wprowadza natomiast terminu przedawnienia dochodzenia nienależnego świadczenia. Przepis ten nie odnosi się do decyzji organu, lecz oznacza, że za podstawę obliczenia roszczenia wynikającego z nienależnie pobranych kwot należy wziąć ostatnie ze świadczeń wypłaconych bez podstawy prawnej.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że zwrot nienależnie pobranego świadczenia powinien odpowiadać wysokości kwoty, o którą bezpodstawnie został uszczuplony Fundusz Ubezpieczeń Społecznych. Ustawodawca ograniczył te kwoty i przez to uznał, iż nadmierne obciążanie osoby pobierającej świadczenie nienależne jest niedopuszczalne i stanowiłoby jej pokrzywdzenie w sensie pozaprawnym.

Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że po złożeniu przez ubezpieczoną zaświadczenia o wysokości zarobków organ rentowy powinien, dysponując dwoma sprzecznymi dokumentami przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i ustalić jednoznacznie charakter spornego okresu.

Ponadto podkreślić należy, iż przepis art. 84 ust 6 ustawy systemowej jest skonstruowany w taki sposób, że nie wymaga ustalania winy za przekazanie nieprawdziwych danych organowi rentowemu. Sąd Okręgowy, wbrew twierdzeniom apelującego, nie wskazał na „winę pracodawcy”. Nie było zatem podstaw do obciążania go odsetkami za nienależnie pobrane świadczenia.

Okoliczność złożenia przez M. W. w dniu 22 listopada 2011 r. wniosku o przyznanie prawa do emerytury wraz z zaświadczeniem o zatrudnieniu i wynagrodzeniu na druku RP-7, w którym pracodawca wykazał okres od 1 września 1986 r. do 31 sierpnia 1989 r. jako okres urlopu bezpłatnego, a więc dokumentów pozwalających na ustalenie emerytury w prawidłowej wysokości, jest okolicznością powodującą ograniczenie odpowiedzialności płatnika składek do zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres ostatnich 12 miesięcy.

W konsekwencji uznać należało, że podnoszony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) co do zasady jest niezasadny.

Sąd Apelacyjny uznał apelację organu rentowego za częściowo zasadną, ponieważ Sąd Okręgowy błędnie określił, że Zespół Szkół (...) w S. jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od 10 sierpnia 2010 r. do 10 sierpnia 2011 r. Od 1 kwietnia 2011 r. pozwany wypłacał M. W. emeryturę w prawidłowej wysokości. Zatem de facto płatnik składek jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2010 r. do 31 marca 2011 r., a nie jak wnosił pozwany za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 31 marca 2011 r.

W konsekwencji Sąd II instancji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzją w części w ten sposób, że stwierdził, że Zespół Szkół (...) w S. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 31 marca 2010 r., o czym orzekł w punkcie pierwszym wyroku.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego w pozostałej części jako niezasadną, o czym orzekł w punkcie drugim wyroku.